

Juni 2018

Interne Dienstverlening/BI/O&S

rechtspraak

regering

opleiding

respect

raad

college

democratie

wijken

leeftijd

onderling vertrouwen

diversiteit

ambtelijke organisatie

Vertrouwen in politiek

Hoe denken Delftenaren over lokale politiek?

Er wordt landelijk veel onderzoek gedaan naar de (veranderende) relatie tussen overheid en burger en mogelijkheden om deze relatie op een andere manier vorm te geven.

In de Omnibusenquête 2017 hebben we bewoners gevraagd naar hun vertrouwen in het landelijke en lokale bestuur. Welk cijfer geeft de Delftenaar hieraan? Daarnaast hebben we een aantal stellingen voorgelegd over democratie, respect en vertrouwen in elkaar.

In deze factsheet komen de volgende onderwerpen aan de orde:

- Wat is vertrouwen?
- Hoe staat het met het vertrouwen onder Nederlanders?
- Wat zijn de Delftse cijfers?

Wil je meer informatie over de cijfers? Neem dan contact op met O&S (gvitale@delft.nl). Wil je meer weten over het onderwerp politiek vertrouwen? Neem dan met Maria Berger van Bestuur contact op (mberger@delft.nl).

Vertrouwen in de politiek...wat is vertrouwen?

Belang van vertrouwen

Vertrouwen is het fundament onder elke relatie. Gemeenschapszin en sociale cohesie zijn cruciaal om als samenleving te functioneren en vertrouwen is een belangrijk ingrediënt van beide.

Wat is vertrouwen?

Er wordt onderscheid gemaakt tussen vertrouwen en betrouwbaarheid. Beide begrippen zijn sterk met elkaar verweven. **Vertrouwen** is het geloof in iemands goede trouw en eerlijkheid. Het gaat uit van de verwachtingen die mensen over iets of iemand hebben. **Betrouwbaarheid** is een eigenschap die iemand aan een ander persoon toeschrijft en gebaseerd is op de bekwaamheid, welwillendheid en integriteit van de persoon. Als iemand bekwaam, welwillend en integer is, kan deze persoon beoordeeld worden als iemand die te vertrouwen is.

Een ander onderscheid kan gemaakt worden tussen horizontaal en verticaal vertrouwen. **Horizontaal vertrouwen** is vertrouwen dat is gericht op mensen in je eigen leefomgeving (zoals partner, vrienden, burens).

In geval van **verticaal vertrouwen** is er niet zozeer vertrouwen in mensen (bijvoorbeeld politici of ambtenaren), maar vertrouwen in *instanties*. Toch wordt dit vertrouwen vaak gepersonaliseerd. Het vertrouwen van burgers in de overheid wordt vaak bepaald door concrete interacties met vertegenwoordigers van de overheid.

Afnemend vertrouwen?

De wijze waarop de democratie vormgegeven wordt, kan nog steeds de goedkeuring wegdragen van het overgrote deel van de Nederlandse bevolking. Maar de manier waarop partijen en politici daar vervolgens invulling aan geven, krijgt wel een zeer kritische ontvangst. De mensen die voor ons de besluiten nemen, kunnen slechts rekenen op een beperkt draagvlak onder de mensen die zij representeren. Daarmee staan ook de besluiten ter discussie die zij hebben genomen. Het wantrouwen in de mensen en partijen straalt af op de wetten die zij aannemen.

Dat wantrouwen van ons politieke bestuur neemt met het dalen van de opleidingskwalificatie af. Gemiddeld is het vertrouwen in regering en parlement in Nederland hoog, maar dit kan goeddeels op het conto van hoger opgeleiden worden geschreven. Onder lager opgeleiden is de waardering van de politiek beduidend lager, een deel van hen heeft zich zelfs afgekeerd van politiek en bestuur.

Ook de burgerschapstijlen laten een vergelijkbare scheiding tussen bevolkingsgroepen zien. Vier groepen burgers hebben elk hun eigen houding en verwachtingen ten opzichte van de overheid.

Betrokkenheid van burgers bij politiek

Onderzoeksbureau Motivaction heeft middels sociologisch onderzoek diverse sociale milieus onderscheiden, dat wil zeggen groepen Nederlanders die op eenzelfde wijze in het leven staan. Deze sociale milieus zijn gegroepeerd in vier **burgerschapstijlen**:

Buitenstaanders/inactieve burgerschapstijl

De buitenstaanders/inactieve burgerschapstijl staat in de eerste plaats voor een afzijdige houding ten opzichte van de samenleving en de politiek. Het belangrijkste motief voor afzijdigheid is desinteresse. Eigen belang gaat voor algemeen belang, wat overwegend tot uitdrukking komt in een wantrouwende en intolerante houding jegens gezag. Over het algemeen is het opleidingsniveau van deze groep laag tot gemiddeld.

Plichtsgetrouwen/afhankelijke burgerschapstijl

Men ervaart een grote afstand tot de overheid. Dit is niet uit desinteresse, maar komt voort uit de moeite met de complexiteit van de moderne tijd en een gebrek aan vaardigheden om mee te gaan in de kennis of informatiesamenleving. Reactie hierop is dat men zich richt op de directe omgeving en ook voornamelijk op lokaal niveau maatschappelijk betrokken is. Stemmen bijvoorbeeld doet deze groep vaak wel, uit een innerlijk gedreven plichtsbef. Men is niet alleen plichtsgetrouw, maar ook gezagsgetrouw. Over het algemeen is het opleidingsniveau van deze groep laag tot middelbaar.

Pragmatici/conformistische burgerschapstijl

Eigen belang en materialisme spelen bij deze burgerschapstijl een belangrijke rol. Het zijn burgers die zich niet direct betrokken en verantwoordelijk voelen, maar zo slim mogelijk omgaan met wat op hen afkomt. Deze houding laat zich kenmerken als reactief. Men is op afstand betrokken. Wanneer het eigen belang in het geding is, wordt men actief betrokken. Het opleidingsniveau van deze groep is gespreid.

Maatschappijkritische/verantwoordelijke burgerschapstijl

Deze burgerschapstijl karakteriseert een betrokken en verantwoordelijke houding ten aanzien van de samenleving. De stijl hoort bij burgers met een visie die rekening houdt met het algemeen belang. Er is sprake van maatschappijkritiek maar ook van initiatief en participatie. Dit is een actieve burgerschapstijl: men reageert niet alleen wanneer het eigen belang in het geding is, maar roert zich ook uit ideologische motieven. Men is kritisch, maar heeft in het algemeen vertrouwen in de overheid en stelt zich coöperatief op ten aanzien van de overheid. Over het algemeen is het opleidingsniveau van deze groep hoog.

Niet alle burgers zijn dus ontevreden of beperkt betrokken. En wanneer men beperkt betrokken is, is dat niet altijd uit ontevredenheid.

Hoe staat het met het vertrouwen in de politiek?

Onderzoek

“Politiek vertrouwen” is een paraplueterm, waar verschillende zaken mee bedoeld worden. Gaat het om vertrouwen in de overheid? Om vertrouwen in het kabinet? Het is van belang in de gaten te houden hoe dit in de onderzoeken omschreven wordt. Niet alleen voor de vergelijkbaarheid van de onderzoeken onderling, maar ook om zeker te weten dat de burgers het juiste voor ogen hebben wanneer zij de enquête invullen.

Algemeen beeld

Nederlanders zijn in het algemeen tevreden met het functioneren van de democratie. Toch blijkt dat in een steeds complexere samenleving grote groepen burgers zich onvoldoende herkennen in ‘hun’ politiek: ze voelen zich overvraagd, ze hebben weinig vertrouwen in hun eigen vermogen om de politiek te beïnvloeden, ze geloven niet dat de politiek opkomt voor hun belangen.

Meer vertrouwen in gemeentebestuur dan in landelijke politiek

Het lokale bestuur wordt in Nederland over het algemeen beter gewaardeerd dan de landelijke politiek. De Europese politiek scoort weer lager dan de landelijke politiek.

Ook in Europees verband is onderzocht hoe het staat met het vertrouwen in de lokale overheid. Luxemburg is de lijstaanvoerder; 74% van de Luxemburgers hebben vertrouwen in de lokale overheid. Gevolgd door Denemarken (71%). Nederland staat op een negende plek van de 14 onderzochte landen; **58% van de Nederlanders** vertrouwt de lokale overheid (gemiddeld EU: 43%).

In Italië is het het slechtst gesteld; slechts 13% van de Italianen heeft vertrouwen in de lokale politici.

Correlatie tussen consumentenvertrouwen en politiek vertrouwen

Er bestaat een zeer sterke correlatie tussen het consumentenvertrouwen en het politieke vertrouwen, zowel in Nederland als in de meeste andere Europese landen.

Oordeel van burgers verandert in de tijd weinig

Het landelijke Continu Onderzoek Burgerperspectieven (SCP) toont aan dat mensen op veel stellingen over politiek aangegeven neutraal te zijn of geen mening te hebben. Daarnaast blijkt bijvoorbeeld ook dat het oordeel van burgers in de periode 2008-2012 weinig is veranderd.

Waarom zijn hoger opgeleiden positiever?

Zoals eerder genoemd zijn hoger opgeleiden positiever in hun vertrouwen in de overheid en de politiek dan lager opgeleiden. Volgens het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) is hierbij vooral van invloed dat hogeropgeleiden meer zelfvertrouwen hebben, meer het gevoel hebben sturing te kunnen geven aan hun leven. Daarom zouden hoger opgeleiden met meer (zelf)vertrouwen tegenover instituties staan. Ze voelen zich minder kwetsbaar in een globaliserende wereld en multiculturele omgeving. Daarnaast kunnen hoger opgeleiden relatief minder maatschappelijke problemen ervaren doordat ze meer materiële en sociale zekerheid hebben of een prettige(r) woonomgeving.

Vertrouwen onder Delftenaren

In de **Omnibusenquête 2017** hebben we Delftenaren gevraagd een rapportcijfer te geven voor het vertrouwen dat zij hebben in een aantal instituties.

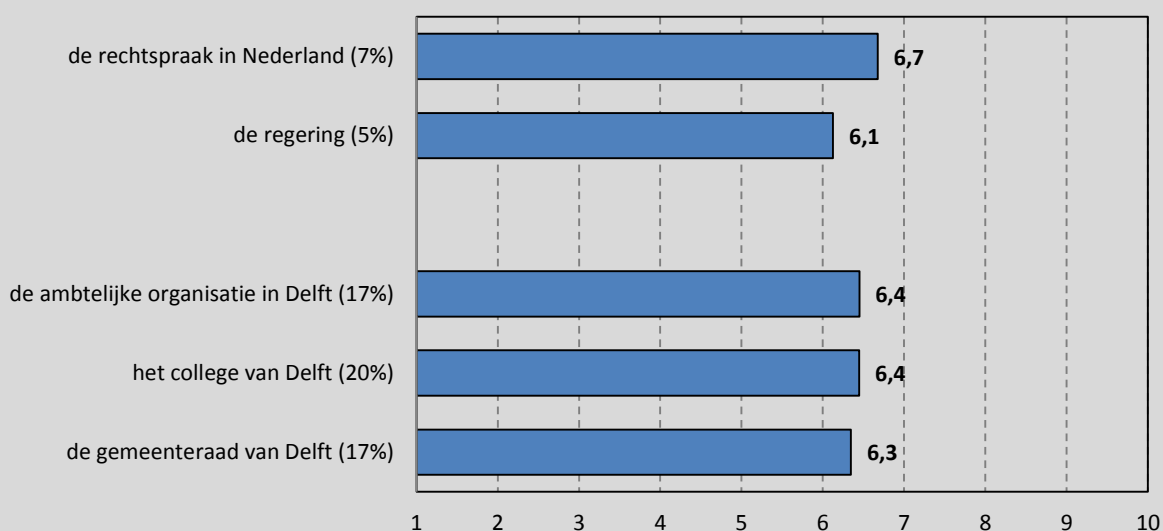
Uit onderstaand figuur valt af te lezen dat de rechtspraak in Nederland gemiddeld het meeste vertrouwen krijgt, de gemiddelde score is een 6,7. De regering krijgt het laagst gemiddeld cijfer, namelijk een 6,1.

Kijken we op lokaal niveau, dan zien we dat dit voor een grotere groep inwoners lastig te zeggen is. Meer mensen geven hier aan het niet te weten. De ambtelijke organisatie en het college krijgen beiden een 6,4 gemiddeld en de gemeenteraad een 6,3.

Het lokale bestuur wordt dus iets beter gewaardeerd dan de landelijke politiek.

**Gemiddeld rapportcijfer vertrouwen in instituties
tussen haakjes het % weet niet**

bron: O&S Delft, Omnibus 2017

Verschillen

Inwoners uit de wijken Tanthof (5,6) en Buitenhof (5,7) geven gemiddeld een onvoldoende aan de Nederlandse regering (Delft: 6,1).

Over het algemeen kan gezegd worden dat jongeren tot 34 jaar gemiddeld meer vertrouwen hebben in deze instituties dan 55 plussers. Ook bewoners met een niet-westerse achtergrond hebben meer vertrouwen dan gemiddeld.

Een ander opvallend verschil is te zien bij de woonduur in Delft; hoe langer men in Delft woont, hoe meer het vertrouwen afneemt.

Zoals gezegd is er een groot verschil in waardering van de politiek tussen hoger en lager opgeleiden. Dit zien we ook terug in de Omnibusenquête. Hoe hoger het opleidingsniveau, hoe hoger het gemiddeld cijfer voor vertrouwen in het politieke bestuur.

Tabel 1. Rapportcijfers vertrouwen in instituties, naar opleidingsniveau

	Delft	laag opgeleid	midden opgeleid	hoog opgeleid
de rechtspraak in Nederland	6,7	5,3	6,4	7,4
de regering	6,1	5,1	5,8	6,7
de ambtelijke organisatie in Delft	6,4	5,9	6,3	6,8
het college van Delft	6,4	5,9	6,2	6,7
de gemeenteraad van Delft	6,3	5,7	6,2	6,7

bron: O&S Delft, Omnibus 2017

Democratie, vertrouwen in elkaar en respect

Een ruime meerderheid (95%) vindt **dat iedereen recht heeft voor zijn of haar mening uit te komen**. Hier zijn geen verschillen tussen diverse achtergrondgegevens waar te nemen.

Twee derde deel van de Delftenaren is van mening dat **de meeste mensen wel te vertrouwen zijn**. Bewoners in Binnenstad (77%) en Hof van Delft (75%) vinden dit in grotere mate. Bewoners uit Buitenhof (53%), Tanthof (57%) en Voorhof (58%) in mindere mate. Dit geldt ook voor bewoners met een niet-westerse etniciteit (55%). Bij opleidingsniveau zien we ook verschillen: 75% van de hoogopgeleiden vindt dat de meeste mensen wel te vertrouwen zijn, onder laagopgeleiden ligt dit aandeel op 54% en onder bewoners met een midden opleidingsniveau op 56%.

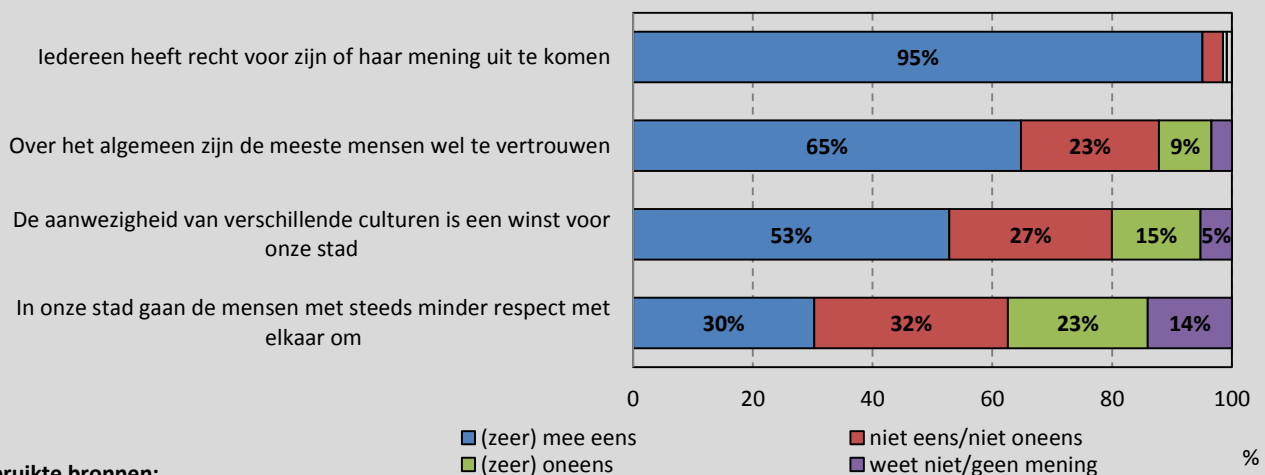
Iets meer dan de helft van de inwoners (53%) vindt **de aanwezigheid van verschillende culturen een winst voor de stad**. Bewoners met een niet-westerse (76%) en westerse (67%) etniciteit zijn het hier in grotere mate mee eens. Net als bewoners met een hoog opleidingsniveau (65%), jongeren van 18-24 jaar (61%) en 25-34 jaar (63%), bewoners uit Binnenstad (66%) en Hof van Delft (60%). Delftenaren met een laagopleidingsniveau (30%), ouderen van 65-74 jaar (33%) en 75-plussers (30%) zijn het in mindere mate eens met deze stelling. Net als bewoners uit Tanthof (40%).

Over de stelling **“In onze stad gaan de mensen met steeds minder respect met elkaar om”** zijn de meningen verdeeld; 30% is het er mee eens, 32% noch mee eens noch mee oneens, 23% is het er mee oneens en 14% antwoordt met “weet niet/geen mening”. Bewoners uit Binnenstad (34%) en Hof van Delft (28%), jongeren van 18-24 jaar (31%) en 25-34 jaar (30%), niet-westers (34%) en hoogopgeleiden (29%) zijn het hier in grotere mate *niet mee eens* (Delft: 23%).

Bewoners uit Tanthof (39%), Buitenhof (37%) en Voorhof (32%), laagopgeleiden (48%) en ouderen van 65-74 jaar (41%) en 75-plussers (44%) zijn het er in grotere mate *me eens* (Delft: 30%).

Stellingen over democratie, vertrouwen in elkaar en respect

bron: O&S Delft, Omnibus 2017

Gebruikte bronnen:

- <http://www.sarahstuijzand.nl>
- <http://poetrypusher.com/nos/>
- <http://www.delftopzondag.nl>
- <http://www.refdag.nl>
- <http://www.ed.nl/extra/dossiers/verkiezingen/resultaten-enqu%C3%A4te-niet-stemmers-geen-vertrouwen-in-politiek-1.4260776>
- Eurobarometer, 2012
- Motivaction “Burgerschapstijlen en overheidscommunicatie”, Amsterdam 2001
- Raad voor het Openbaar bestuur (ROB) “Vertrouwen op democratie”, 2010
- SCP, Continu Onderzoek Burgerperspectieven 2012
- Het onbehagen bij de burger (3) “Politiek vertrouwen langs de meetlat”, Bovens & Wille, 2008
- Vertrouwen tussen burger en overheid – een verkenning, gemeente Amersfoort, 2012
- Vertrouwen van burgers in de lokale overheid, scriptie 2011
- WRR “Vertrouwen in burgers”, 2012
- O&S Delft, Omnibus 2017

